

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod. koji se odreće ma i jedne
stope krviju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dostojan
da se nazivlje narodom

Ne zna dan što nosi noć

Nikada nije ta narodna uzrečica bila aktuelnija nego što je danas. Nikada se nije mogla bolje primijeniti na događaje i prilike oko nas.

Evropa se mijenja i njezina će se karta — tu nema više nikakve sumnje — preokrenuti, bez obzira na to kakav bude ishod današnjega gigantskoga nrvanja. Ni pojedinci, ni mali narodi tu ne mogu ništa sprječiti niti skrenuti tok povijesti.

No ne samo karta, nego i društveni poredak za sada samo Evrope, a kasnije možda i cijeloga svijeta, promijenit će se iz temelja; svi to predosećaju i najavljuju.

I u tom vihoru, koji za sada još bijesni samo nad evropskim kontinentom, no iz glada da već prelazi njezine granice, sretnim će se moći smatrati onaj narod, koji iznese živu glavu, koji sve te duboke promjene uspije izdržati uz što manji potres, uz što manju štetu po svoj nacionalni organizam. Sretan će biti uspije li barem da održi pojedina narodne udove svoje na okupu.

Jer oluja još nije gotova. Ona prava kulminacija te strašne vijavice čini se da istom dolazi.

Počnemo li analizirati događaje i tražiti uzročnike strahovite katastrofe, koja je zadesila Evropu i svijet, doći ćemo konačno na jednu ishodišnu točku, na koju smo mi sve ovako mali i neznatni, neprestano upozoravali i upirali prstom.

Ima jedna pripovijest o inžinirima, koji su gradili ogroman jedan nasip i stvarali umjetno jezero. Gradeći nasip naišli su na malo gorsko vrelo, koje je kod golemog zdanja bilo jedva zapaženo. Inžiniri nijesu smatrali potrebnim, da mu osiguraju tok i pravilan odvod, nego su ga jednostavno ogromnim nasipom zatrpali uvjereni, da će kasnije kroz goleme mase vode u jezeru naći svoj odušak.

Dvadeset i pet godina izdržao je nasip. Dvadeset i pet godina gomilala se voda tog malog i jedva zapaženog vrela. A jednoga dana vrelo je elementarnom snagom probilo strahovite betonske zidine nasipa i prozročilo strahovitu poplavu, koja je uništila sela i gradove, upropastila su dugogodišnju muku tisuća i tisuća marnih ljudskih ruku.

Ono malo prigušeno vrelo bilo je uzrokom katastrofe.

Ishodišna točka današnjeg velikog sukoba, iako je uz nju bio čitav jedan gorostasni sklop drugih problema, bila je: pitanje narodnih manjina.

Zbog njemačkih manjina u Sudetima došlo je do irazvica između Česke i Njemačke, do okupacije Sudeta, do protektorata u Českoj. Zbog njemačke manjine u Danzigu i Poljskoj došlo je do sukoba između Njemačke i Poljske, koji se je kasnije razvio do bitke naroda i pretvorio u najveći sukob svih vremena. Zbog ukrajinske manjine u Poljskoj ušla je i Sovjetska Rusija u Poljsku. Ulazeti u rat s Francuskom i Engleskom Italija je postavila pitanje Pizanke, Nice, Savoje i Malte. Dakle i opet pitanje manjine. Komešanja zbog Besarabije, Dobrudže, odnosno Erdelja i Sedmogradske kreću se također oko pitanja narodnih manjina.

Manjine i posvud manjine. Istina je, da su u sadašnjem velikom sukobu mnogi drugi daleko veći interesi pojedinih velikih sila sasvim potisnuli u pozadinu pitanja narodnih manjina, što nije ni čudo. No jedno stoji, da će taj problem, problem manjina, ne bude li u novom evropskom i svjetskom uredjenju konačno pravedno riješen i opet postati kamenom smutnje među narodima, jednako onim velikima, kao i onim malima.

Pogrešno bi bilo gledati na narodne manjine i njihovu borbu za održanje kao na neke smucljivce, koji remete mir među narodima. Na njih treba gledati kao na jednu bolnu i živu ranu, koju treba liječiti s mnogo pažnje i ljubavi, s mnogo blagosti, osjećaja i razumijevanja i s jedne i s druge strane. Svako nasilno rješavanje toga nadasve osjetljivog problema može prouzrokovati samo upalu rane i njeno zagnjavavanje, da se tako simbolički izrazimo, a to bi moglo i opet značiti otrovanje odnosno upalu svega ostaloga narodnoga organizma.

Jer narodne manjine, ako već moraju postojati, moraju da budu most, koji će spajati, a ne razdvajati dva susjedna naroda; da budu kopca za izmjenu svih kulturnih i inih dobara.

I zato narodne manjine imaju jednu nadasve važnu misiju. Na njih se ne smije gledati kao na neku izraslinu, koju valja zgaziti i izbrisati sa lica zemlje, jer se time povrijeđuje najosjetljivije mjesto narodnoga tijela.

Imajući pred očima tu važnu misiju na rodnih manjina, misiju spajanja, buduća će Evropa morati rješavanju manjinskog pitanja pristupiti s mnogo takta, s mnogo opreza i političke mudrosti. ako bude htjela da među narodima nove Evrope zavлада trajan mir i spokojstvo, te plemenita utakmica među narodima u izgradnji svih porušenihi tekovina i dobara.

Nadajmo se da će buduću voditelj i državnici Evrope to znati i htjeti učiniti.

DOGOVOR MED NAŠO DRŽAVO IN ITALIJO

ZA UREDITEV PREMOŽENJSKIH PRAVIC PREJŠNJE KRANJSKE IN GORIŠKO-GRADIŠČANSKE DEŽELE

PRVI MEDNARODNI DOGOVOR REDIGIRAN V SLOVENSKEM JEZIKU

Italijanski uradni list »Gazzetta Ufficiale« od 3. juna t. l. je objavila zakon, s katerim se odobri dogovor, ki je bil sklenjen med našo državo in kraljevino Italijo 18. maja 1939. Dogovor se nanaša na ureditev premoženjskih interesov nekdanje Kranjske in Goriško-Gradišanske dežele ter javnopravnih ustanov, ki vršijo svojo nalogo na omejenem ozemlju, in končno na tako zvane deležne pravice (srenjske ali soseske pravice), ki zadevljajo obe deželi.

Člen petnajsti pravi, da bo sklenjeni dogovor ratificiran od jugoslovanske in italijanske vlade ter da stopi po izmenjavi ratifikacijskih listin v veljavo. Doslej nismo čitali v naših listih, da bi bil dogovor od naše strani že ratificiran. Od italijanske strani je že objavljen v obliki zakona.

Dasi torej dogovor z objavo v italijanskem uradnem listu ni še stopil v veljavo, hočemo tu podati glavne točke dogovora, ker zadevlja interese slovenskih prebivalcev na obeh straneh meja.

Od naše strani so dogovor podpisali veliki župan v pok. Teodor Sporn, bavninski svetnik dr. Lovro Bogataj in računski ravnatelj v pok. Henrik Lindtner.

Dogovor je po svojem bistvu dopolnilo k tretjemu poglavju dogovora ki je bil sklenjen med našo državo in Italijo leta 1922 v Santi Margheriti.

Ker je od prejšnje Goriško-gradišanske dežele le neznaten neobljuden gorski del prisojen naši državi, pripade premoženje Goriško-gradišanske v celoti sedanji Goriški pokrajini. Premično in nepremično premoženje nekdanje Kranjske preide v absolutno last Kraljevine Jugoslavije, vendar mora naša država za to izplačati sorazmerni delež Goriški pokrajini, in sicer v iznosu deset in pol milijona dinarjev.

Aktiva in pasiva občin, zdravstvenih, cestnih in šolskih okrožij, ki so sedaj delno pod Jugoslavijo delno pa pod Italijo, se ne bodo razdelila, temveč ostane premično in nepremično premoženje v rokah tistega, ki jih že ima. Pač pa bo naša vlada morala Hipotekarni banki jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani kot naslednici »Banca provinciale della Carniola« (Kranjske hranilnice?) plačati znesek 31.327 dinarjev kot kritje čistega kredita, ki ga ta izkazuje nasproti fizičnim in javnopravnim osebam v Italiji.

Italiji se priznava tudi 20 dijaških ustanov in 12 drugih ustanov za reveže, ki jih je upravljala prejšnja Kranjska dežela. Naša vlada obdrži sicer vsa aktiva in pasiva teh ustanov (po večini v avstrijskih vrednostnih papirjih), zato pa izplača goriški pokrajinski upravi 200.000 lir ter izroči Italiji vse zadevne listine in bo izdala vse potrebne izjave za njihovo izpremembo. S tem so prenehale ustanove, iz katerih so v predvojnem času črpali slovenski dijaki z Notranjskega sredstva za studij na srednjih in višjih šolah.

Nekam čudno se čitajo imena teh ustanov, kakor jih navaja zakon. Ne vem, ali se glasijo imena tako v ustanovnih listinah (za nekatere je to vsekakor verjetno), ali pa so jih vnesli v dogovor po neki mešanici nemške in italijanske grafike. Dogovor je bil redigiran v italijanskem in slovenskem jeziku. Pred seboj imam samo talijansko besedilo, ker slovenski ni bil še objavljen. Odločilen pa je italijanski tekst, kajti dogovor pravi, da bo pri nesoglasjih veljalo italijansko besedilo.

Še bolj značilna za ta gotovo prvi dogovor, ki je bil redigiran v slovenskem in italijanskem jeziku, so krajevna imena, in sicer ne samo na italijanskem, temveč tudi na jugoslovanskem ozemlju, kakor bom to nekoliko niže omenil.

Za poravnavo zadolžnic prejšnje »Deželne banke za Kranjsko« (!), ki so bile v posesti privatnih in javnih oseb na sedanjem italijanskem ozemlju pred 23. oktobrom 1922, bo naša vlada plačala italijanski kot forfait 325.000 lir. Italijanska vlada bo te papirje umaknila iz prometa in mejiteljem izplačala odškodnino, ki jo bo sama določila.

Vse premičnine in nepremičnine Trgovske in obrtne zbornice za Kranjsko kakor tudi vse njene obveznosti preidejo na Zbornico za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, ki bo zato plačala kot odškodnino za delež, ki bi pripadel Italiji, Italijansko-jugoslovanski trgov-

ski komori v Beogradu 50.000 dinarjev, in sicer v dveh enakih letnih obrokih.

V polno posest italijanske vlade, odnosno fizične ali juridične osebe, ki bi jo ta določila, in sicer brez katerih koli deležnih pravic preidejo sledeče katastrske parcele: 23 parcel v katastrski občini Beli peč, ki so vknjižene kot last »Kmetijske zadruge v Ratečah«, dalje še ena parcela v isti občini, vknjižena na ime Ivana Beneta iz Rateč, ter dve parceli v kat. občini Gornji Log, vknjiženi na ime »občine Rateče«.

Po dosedanji praksi preidejo vse te parcele v last znane ustanove »Ente nazionale per le Tre Venezie«, ki skrbi za italijansko kolonizacijo.

Prav tako preidejo v last italijanske vlade, odnosno omenjene ustanove: ena parcela v kat. občini Podbrdo, sedaj last »Upravičenih posestnikov iz Nemskega Rovta«.

tri parcele v kat. občini Kačja vas, ki so last »Upravičenih posestnikov iz Slivc«, in še pet parcel v isti občini, ki je vknjižena na ime »Upravičenih posestnikov iz Zelšč«.

dalje dve parceli iz kat. občine Trnje, ki sta vknjiženi na ime »Upravičenih posestnikov iz D. Jezera«.

ter ena parcela kat. občine Trnje in dve parceli kat. občine Kačja vas, glaseče se na ime »Upravičenih posestnikov iz Dolenje Vasi« (pri Cerknici).

Na italijansko vlado, odnosno na od nje določeno osebo, preidejo tudi vse pravice, ki so jih doslej uživali jugoslo-

vanski državljani na onem delu sorske planine na Poreznu (dogovor ga imenuje »malga Sorizza sul Porezen«, ki se nahaja na italijanskem ozemlju, in na tistem delu peščene jame Lepenca (»Cave di sabbia Lepena«, pri Kačji vasi, ki je na italijanskem teritoriju).

Prav tako izgube jugoslovanski državljani vse deležne pravice na dve parceli kat. občine Podbrdo, ki so sedaj vknjižene na ime »Ente di Rinascita agraria per le Tre Venezie«.

Obратно pa izgube Slovenci — italijanski državljani deležne pravice na nekaterih parcelah v kat. občini Davča na našem ozemlju (Dogovor govori o nekem delu planine »Sorizza sul Porezen« v občini Davcia), in na onem delu »Cave di sabbia Lepena«, ki je ostal na jugoslovanskem ozemlju, dalje še nekaj posestev na Blegošu in »Malga di Tertenico« (verjetno je to planina Trtnik).

Ker odstopijo po tem dogovoru jugoslovanski državljani već pravic kakor italijanski, bo italijanska vlada v poravnavo dala jugoslovanski na razpolago 200.000 lir.

Vse denarne transakcije se bodo izvršile v kliringu, vendar ima Jugoslavija pravic plačati navedene zneske tudi v vrednostnih papirjih, ki bi jih hotela Italija sprejeti, po tečaju, ki bi ga medsebojno določili.

Take so določbe prvega mednarodnega dogovora, ki je bil redigiran tudi v slovenskem jeziku

P. P.

TJEDAN MEDJUNARODNE POLITIKE

NAKON SASTANKA U MÜNCHENU

dominiraju dva momenta u evropskoj politici. Dok je Daleki Istok zabavljen daljnjim razvojem japansko-kineskoga rata, koji sada ulazi u četvrtu godinu, a Sjeverna Amerika priprava za presjedničke izbore čime se u vezi nameće pitanje hoće li Roosevelt kandidirati i po treći put — to se pitanje riješava na sadanjem kongresu Demokratske stranke u Chicagu — dotle je pažnja javnosti u Evropi koncentrirana s jedne strane na pitanje navale na Englesku, a s druge strane još je uvijek okupirana odjekom Münchenskih razgovora.

Što se tiče Münchena sada se svakako daleko više znađe nego još pred osam dana, kad je tema vijecanja bila zavijena u veo tajne, a još više naravno sami zaključci, koji su pali prilikom razgovora između kancelara Hitlera i grofa Ciana, te mađarskih državnika. Istina i danas se ne bi o tim zaključcima moglo iznijeti precizno ništa stvarnijega, ali se rezultat Münchena i bez toga može nazrijevati u onome, što se neposredno očitavalo nakon sastanka u bavarskom glavnom gradu u komentarima zainteresirane štampe, a i u općenitom popuštanju napetosti, koja je bila zahvatila jedan dio evropskoga jugoistoka upravo u dane Münchenskoga sastanka i nešto prije njega.

Popuštanje napetosti osjetilo se i u Mađarskoj i u Rumunjskoj, a odrazilo se to i u djemomičnoj demobilizaciji, koja je provedena u obje zemlje. Slična pojava osjetila se i u Bugarskoj, gdje je također nakon nekih simptoma uzbuđenosti iza kojih se mogla naslućivati neka neposredna bugarska akcija u smislu konkretnih postavljanja bugarskih aspiracija prema Rumunjskoj, nastupilo mirnije prosudjivanje, a mjerodavni bugarski faktori ne prestaju naglašavati, da je Bugarska odlučila strpljivo čekati da se na miran način riješi pitanje južne Dobrudže.

Što se tiče uredjenja rumunjsko-mađarskih odnosa opće je uvjerenje, da je u Münchenu došla do izražaja želja sila osovine, da se teritorijalna pitanja — koja je počela riješavati Sovjetska Rusija ultimatumom Rumunjskoj i zaposjedanjem Besarabije i sjeverne Bukovine — za sada odlože, u želji, da se izbjegnu komplikacije, koje bi s time u vezi mogle eventualno nastati. I Italija i Njemačka su složne u tome, da bi proširenje konflikta na jugoistočni dio Evrope samo oslabilo izvršenje njihovog glavnoga zadatka, a taj je neposredni

napadač na Englesku, kao na glavnoga neprijatelja sila osovine.

Prema tome pitanju u vezi s mađarskim i bugarskim revizionizmom na štetu Rumunjske — čiju opravdanost jednako dijele i Rim i Berlin, — samo možda ne u pogledu opsega i granica zadovoljenja — odložena su na kasniji termin, do svršetka rata protiv Engleske. U međuvremenu govori se o mogućnosti izravnih diplomatskih pregovora između Rumunjske i Mađarske, a značajno je s time u vezi sve jače naglašavanje germanofilske orijentacije u Rumunjskoj, kojoj je cilj zadobiti njemačke simpatije, koje bi mogle ako ne više a ono barem ublažiti buduće rumunjske žrtve.

Što se tiče nastavka rata, koji prema nekim prognozama ulazi u zaključnu fazu, nitko više ne sumnja, da je odluka o navali na Englesku već sasvim dozrela. Postavlja se samo pitanje hoće li odmah uslijediti njemačko-talijanska oružana akcija ili će — kao što se posljednjih dana ističe u izvještajima z Rima — Hitler postaviti Engleskoj posljednji ultimativni zahtjev da, kako veli »Giornale d'Italia«, bira između podvrgavanja snagama obnove u Evropi. t. j. priznanja njemačko-talijanske premoći — što zacijelo ne bi bilo skopčano s malim žrtvama — ili jednoga teškoga rata, u kojem bi stavila na kocku čitavu svoju sudbinu. Taj rat ne bi trajao godinama pa ni mjesecima, već bi se, po uvjerenanju iz središta osvovinskih sila, završio isto onako naglo kao navala na Poljsku i Francusku — svega nekoliko dana...

Iz Churchillova nekadašnjega govora izlazi da su se engleski vladajući faktori odlučili na borbu do kraja, pa treba samo počekati da li su i vojnički faktori Reicha i Italije iscrpili termin čekanja, što će se vidjeti možda već svakoga časa.

U vezi s operacijama, koje će bezuvjetno nastupiti u slučaju da porada o kojoj govorimo ne bude u Londonu primljena, iznosi se, da su Rim i Berlin vojnički sporazumno podijelili uloge: izravni napadač na engleske otoke izvršili bi sami Nijemci u zraku i preko mora, dok bi se talijanska akcija ograničila na Mediteran i na britanske posjede i uporišta u Africi i na Bliskom Istoku, gdje su koncentrirane ne samo znatne vojničke snage Velike Britanije nego odakle ona crpi velike materijalne rezerve

Sadnja duhana u Istri

Vodnjani — U Balama održana je skupština sadilaca duhana na kojoj je podnesen izvještaj o žetvi duhana u posljednje dvije godine, koja je dala vrlo povoljne rezultate. U glavnom se duhan sadi u okolici Bala, a duhan je prvorazredan i izvršno uspijeva. Poprečno je komisija koja preuzima duhan procijenila 80 posto svega duhana kao prvorazrednu kvalitetu. U Rovinju je uređena sušionica, a u Balama je na površini od 15.000 četvornih metara izgrađena stanica za gašenje presaonica. Uz to je iskopan i bunar za 1300 hektolitara vode, koji služi za natapanje polja za vrijeme sušnih godina.

Godina 1938 bila je veoma sušna, pa je prihod bio nešto slabiji nego li prošle godine, ali je baš zato kvaliteta duhana bila daleko bolja nego prijašnjih godina. Izgledi za ovogodišnju žetvu su vrlo povoljni. Visoka cijena koja se plaća sadiocima ponukala je mnoge da su zatražili dozvolu, da bi se smjeli baviti gašenjem duhana pa je tako predbilježeno već stotinjak interesenata sa preko 60 hektara zemlje rezervirane za sadnju. Zemljište je pomno obrađeno i bude li ljeta dobro, kako do sada pokazuje, može se računati, da će ovogodišnja žetva duhana dati preko 3000 kvintala prvorazrednog istarskog duhana.

Iako pojedini sadioci imaju svoje sje-menje, udruženje sadilaca duhana drži da bi bilo potrebno standardizirati jednu vrst i to onu hercegovačkog duhana, koji se pokazao kao vrlo dobar i rentabilan u Istri. U tu je svrhu udruženje napravilo sje-menje izravno iz Hercegovine iz Stoca. Talijanski državni monopol neobično cijeni baš tu vrstu, pa je dobro plaća.

POPIS POGINULIH

Pula — Vojni glavni stan izdao je popis ranjenih, poginulih i nestalih za vrijeme posljednjih bojeva. Opširan popis s točnim adresama poginulih objelodanjen je u svim dnevnim listovima. Do sada je bilo prema tome popisu ranjenih 2.982, poginulih 775 a nestalih 315. U bojovima u Africi poginulo ih je u to vrijeme t. j. od ulaska Italije u rat u svemu samo 43.

Isto tako objelodanjen je iskaz poginulih na parobrodu »Paganini«. Parobrod »Paganini« otputovao je iz Baria u Drač dne 27. lipnja vozeći 920 vojnika talijanske i albanske narodnosti i 30 osoba posade.

Dne 28. lipnja porodio se na parobrodu požar i parobrod je 12 milja pred Dračom potonuo.

Popis sadrži 218 poginulih vojnika i oficira.

SJEČA BOROVA

Labrin — Puljski prefekt izdao je odredbu o sječi borića, prema kojoj se počevši od 1. srpnja ove godine sva borova stabalca s promjerom od 12 do 24 cm moraju predati isključivo ugljenokopu u Krapanu, kojemu su potrebni za potporne u galerijama. Od toga su isključeni oni borovi, koji nisu ravni, nego kvrgavi, pa se kao takvi za potporne ne bi mogli upotrijebiti. Strogo je zabranjena prodaja takvih stabala bilo kome drugome do li raškom ugljenokopu.

Sortiranje stabala mora se obaviti odmah na licu mjesta u šumi i samo oni borići koji nemaju te mjere promjera smiju se odvesti i upotrijebiti za druge svrhe. Borići s promjerom manjim od 10 cm, ne smiju se sjeći.

NADZOR NAD MLIJEKOM

Trst — Izašla je uredba po kojoj mora svatko tko je zaposlen kod mužnje krava ili manipulacije s mlijekom i mliječnim proizvodima najkasnije u roku od 30 dana biti podvrgnut liječničkoj pregledbi i cijepljenju protiv tifusa. Takvi liječnički pregledi bit će održani uglavnom u Gorici, gdje je središte mličarskih organizacija. Tamo se imaju interesenti prijaviti svakog dana od 8-9 na tašte i bit će pregledani i cijepljeni. U ime troškova za pregled i cijepljenje moraju platiti u gotovu 10 lira. Nakon cijepjenja moraju se ponovno javiti za nekoliko dana da se ustanovi da li je cijepljenje izvršeno s uspjehom. Kod ponovne pregledbe ne trebaju platiti nikakvih troškova.

ZLOČIN ŽENE

Pula — Albina Rakić iz Premanture imala je sa svojim ljubavnikom nedozvoljeni odnošaj, koji je završio time, da je ona postala majkom. Da sakrije sramotu pred selom ona je dijete čim ga je rodila ugušila. To međutim nije izbjeglo očima susjeda, koji su je prijavili, pa je podvrgnuta preslušavanju i liječničkom pregledu, koji je ustanovio, da je ona zaista pred kratko vrijeme dala na svijet živo biće. Uza sve to ona nije nikako htjela priznati. Međutim su dvije mačke, u njezinom vrtu pod smokvom, izgreble zemlju i izvukle van tjelešce teta umotanog u krpe. Karabinieri su odmah Rakić uhapsili i ona je konačno priznala zločin. Odvedena je u puljski zatvor.

VIJESTI IZ RODNOG KRAJA

PAVLINI ILI „BIJELI FRATR I“ U ISTRI

Istra obiluje starinskim spomenicima napose spomenicima glagoljskog liturgičnog jezika. Imala je mnogo samostana oo. franjevacu glagoljaša kao i oo. franjevaca s latinskom liturgijom. Usto postojala su dva znamenita samostana oo. pavlina ili bijelih fratara glagoljaša. Prvi pavlinski samostan je bio kraj Čepićskog jezera na podnožju Učke-gore, gdje je u pradavnini postojala velika ravan, koja se tokom stoljeća uslijed širenja jezera stisnula. Nakon okupacije Istre talijanska je vlada jezero dobrohno osušila i ondje naselila kolone.

Drugi samostan pavlina bio je u Sv. Petru u Šumi, u sredini Istre, na željezničkoj pruzi Divača-Pula, gdje je u idiličnom selu Glavica rodno mjesto bijelog fratra Šimuna Bratulića, zagrebačkog biskupa.

O tim redovničkim pavlinskim kućama piše povjesničar V. Valvazor u svojim knjigama »Ehre des Herzogthums Krain« Knj. XI na str. 362 ovako: »Samostan naše drage Gospe (B. Mariae Virginis) »Kloster per Jeseru« leži kraj Čepićskog jezera. Samostan doduše nije velik, ali je zbog lijepe okolice na ušću rijeke Raše privlačiv. Samostan posjeduje plodna polja, livade i vinograde, koji daju izvršno aromatično vino crvene boje. Sve to kvari nažalost nezdravo podneblje.

Osnutak samostana temelji na izvaji oca Baucera, koja glasi: »Anno 1396. Coenobium s. Pauli primi Eremitae in Istria ad Lacum conditor a duobus fratribus Nicolao et Hermanno Guttenegger, filius quondam Philippi Guttenegger nuncupati de castello Wachenstein vlg. Kosliak in Istria, cui assignantur proveniuntus et bona Ecclesiae B. Virginis de Zepitsch nuncupata juxta Lacum sub praefato castro sita. Anno. 1459. Fridericus Imperator donat Eremitis S. Pauli ad Lacum in Istria Abbatiam S. Pietri in Sylva cum consensu Pp. Pii II«. U hrvatskom jeziku glasi to ovako: God. 1396 Samostan sv. Pavla prvog pustinjača u Istri kod jezera osniva se od dvojice braće Nikole i Hermana Guttenegger, sinova pokojnoga Filipa Guttenegger, posljednjaka gradine Wachenstein po domaće Kozljak u Istri, i određuju mu se dohodi i dobra crkve B. Djevice čepićske, koja leži uz jezero ispod gore spomenute gradine. God. 1459. Car Fridrik daruje pustinjačima sv. Pavla kod jezera u Istri opatiju sv. Petra u Šumi uz pristanak pape Pija II«. Samostan je bio po svoj prilici u gospodarskim neprilikama, pa se to dogodilo u svrhu njegova gospodarskog boljitka.

Samostan sv. Petra u Šumi nalazi se u Istri nedaleko grada Pazina. Kraj doduše nije onako romantičan kao uvala pod Učkom, ali je ipak uzor ljepote kršne Istre. Ondje se izmjenjuju hrastove šumice s oranicama i vinogradima (brajdama). Pred dvadesetak godina stali su seljaci ondje uzgajati i duhan.

Povjesničar V. Valvazor (1689-1877) knj. 11 na str. 440 piše: »Sv. Petar u

Šumi zove se i »Kloster sv. Petra« na malom brežuljku u lijepom položaju. U okolici imade plodne zemlje i vinograde. Samostan je osnovao Majnhard, grof gorički. Otac Baučer priča: »Anno 1255. Mainardus IV., Comes Goritiae, fundit in Istria Coenobium SS. Petri et Pauli Apostolorum in sylva nuncupatum«, što znači hrvatski: »Godine 1255. Meinhard IV., gorički grof, osnovao u Istri samostan sv. Petra i Pavla apostola u šumi«. Samostan je darovnicom cara Fridrika g. 1459. prešao u vlasništvo samostana na Čepićskom jezeru. Nedaleko odatle je malen samostan »Kruna — Corona« bez redovnika, ali se provodi iz Sv. Petra. Pripada također pavlinima.

Prema Valvazoru ta dva samostana potječu iz prvog doba dolaska pavlina u hrvatske zemlje. Iz toga slijedi, da je tada saobraćaj među zemljama posestrimama bio veoma živahan. Car Josip II. raspustio je uz tolike druge redovničke kuće također pavline u Istri. Njihov imetak pao je za smiješno niske cijene u ruke gospodara lajka. Posjed Čepićskog samostana prisvojio si je ponajviše knez Auersperg, vlastelin Belaja pod Učkom, dok se samostanska zgrada raspala. Očuvale su se samo gospodarske zgrade da posluže vlasniku za marvu.

Ponosniji i čvršći od samostana na Čepićskom jezeru bio je samostan u Sv. Petru u Šumi. Velika zgrada sa zidinama i prostranim posjedom naokolo izgledala je upravo kraljevski. U unutrašnjosti zgrade sačuvana su do današnjega dana umjetnički izgrađena vrata, ormari i stolovi itd. Uopće sve svjedoči, da je samostan nekada imao bolja vremena. Cijelo gospodarstvo zajedno s malenom »Koronom« nabavila je za malen novac talijanska obitelj Giorgis (Dordis). Velika crkva s krasnim rezbarijama bila je međjutim određena za župnu crkvu. Sada župnikuje u Sv. Petru u Šumi nestor hrvatskog svećenstva Liberat Sloković, vrlo zaslužan za vjeru i narod.

Otprilike dvadeset časaka od Sv. Petra ustalili se u davni prijetnom brdašcu Glavica — prvotno Glavičani-stari kmetski plemići slobodnjaci, iseljeni iz Slovenije. Valvazor naziva ih u knj. 9. na str. 112 i 115 »Glowitzer-«. Njihov je grb bio lav, koji šapama drži glavu vola. U blizini grada Pazina postoji još i danas prezime Glavić.

Nasljednici Glavičana bili su Bratulići velike i čvrste obitelji, koje su se uzdržale do danas. Od tih se bez dvojbe do najviše časti i ugleda dovinuo pavlin Šimun Bratulić, koji je bio najprije biskup u Srijemu, a od 1604 do 1612 biskup i ban u Zagrebu. Preminuo je po svoj prilici g. 1612. Bogoslovne nauke je svršio u Rimu.

U hrvatskom narodu u Istri još se predaja o tome znamenitom sinu kršne pokrajine na Jadranu. Još i danas ima u Istri njegovih rodjaka po krvnom srodstvu. (»Hrvatska Straža«)

ODDAJA STAREGA ŽELEZA NA GORIŠKEM

Gorica — julija 1940. — Posebno poldržavno podjetje obavlja prisilno odupišev vseh starih železnih predmetov in predvsem železnih predmetov, ki niso nujno potrebni in jih kupujejo po 100 lir za stot. Podjetje je tudi določilo rok oddaje do katerih morajo lastniki predati železne predmete uslužbenec omenjenega podjetja. V goriški pokrajini so bili ti roki določeni takole: do 31. avgusta mora biti oddano vse staro železo v občinah Anhovo, Breginj, Bovec, Cerkno, Col, Čepovan, Grgar, Grahovo, Črni vrh Idrinja, Kal. pri Kanalu, Kanal, Kobarid.

POSTUPAK SA STRANIM NEPRIJATELJSKIM PODUZEĆIMA U ITALIJI

U Italiji izišla je dne 9. o. m. j. uredba o poduzećima, koja pripadaju neprijateljskom kapitalu t. j. državljanima i državama s kojima se Italija nalazi u ratnom stanju. To je u prvom redu Velika Britanija, pa Francuska. Ova uredba predviđa trostruki postupak prema tim poduzećima. U neprijateljska poduzeća ubrajaju se poduzeća, čiji je vlasnik inozemac, pripadnik zaraćene države ili poduzeća, gdje je potpuno ili većinom neprijateljski kapital. Svim takvim poduzećima postavljani su revizori (ili komesari t. zv. sindachi), koji moraju stalno nadzirati poslovanje firme, te imaju pravo svakodnevnog uvida u trgovačke knjige, dokumente i korespondenciju. Tek ako ovaj postupak ne zadovoljava može se postaviti sudski sekvestar ili se može odrediti likvidacija. Imenovanje i čitava akcija vrši se sa strane ministarstva korporacija.

ZABRANA PLOVIDBE NOĆU U PULJSKOJ LUCI

Pula — Lučka komanda izdala je naredbu prema kojoj se zabranjuje svaka plovidba privatnim čamcima po puljskoj luci od zalaza do izlaza sunca. U to vrijeme zabranjeno je ostavljanje bilo kakve robe ili kola na obali. Željezničke vlasti moraju sve vagone koji bi se našli uz obalu pravovremeno povući na određena mjesta tako da obala noću apsolutno bude čista.

Čezsoča, Sv. Lucija, Šentviška gora, Šent Vid nad Vipavo, Vipava, Tolmin, Trnovo, v roku od 1. septembra do 31. oktobra v občinah: Ajdovščina, Kopriva, Dobrovo, Črniče, Komen, Krmin, Dolenje, Fara, Gradiška, Miren, Dornberg, Opatje selo, Renče, Rihemberk, Zagraj, Šempas, Štandrež, Šmartno. Sv. Križ in Temenica ter v času od 1. novembra do 31. decembra na području goriške mestne občine. V goriški pokrajini bodo ograje in druge take naprave odstranjivali organi omenjenega podjetja, ki bo izdatke za to delo odračunalo od zgoraj navedene cene.

OSUDA U PROCESU O ZLOČINU NA ŽBANDAJŠTINI

Žbandaji — U prošlom smo broju javili o velikom procesu, koji se vodi u Puli pred tamošnjim tribunalom protiv Milke Rajko udate Štifanić, koja je optužena da je u zajednici sa svojim očuhom Martinom Rajkom iz Kirmenjaka dala ubiti svoga muža Gašpara Štifanića trgovca iz Žbandaja.

Državni je odvjetnik tražio za optužene kaznu od 3 do 27 godina teške tamnice, ali je sud sve optužene riješio zbog pomanjkanja dokaza. Tako je taj strahoviti zločin, koji već dvije godine drži u velikoj napetosti cijelu Dolištinu ostao još uvijek neobjašnjen.

PROPAGANDNI KINO

Pazin — Konferencija fašista zemljoradnika odredila je da specijalni automobil s kinoaparatom obidje sva mjesta i sela u pokrajini i da prikazuje kulturne i poučne filmove seljacima. Autokino prikazivat će osim izričito stručnih filmova i druge poučne filmove o svim političkim i vojničkim događajima u svijetu.

Pazin — Na sveučilištu u Bologni doktorirala su ovih dana i dva Pazinca i to Antun Butolo i Branko Mogorović, oba iz kemije i farmaceutike. Obojica su članovi GUF (sveučilišne fašističke organizacije)

Tržaško sudišće je razveljavilo MENICE RADEŠKEGA SAMOSTANA KI JIH JE DAL MARKIZI DE ROLA

Pred kratkim je nastala v Sloveniji velika afera v zvezi z menicami, ki jih je dal samostan francoski markizi Rene Morice de Rola. Markiza, naveličana posvetnega življenja, se je odločila vstopiti v samostan in si je za to izbrala samostan reda sester sv. Vincenca Pavelskega v Radečah. Po pravilih reda je morala vse premoženje prepisati na omenjeni samostan. Markiza je izjavila, da ima v Franciji posestva v vrednosti več milijonov. Ker se je izgovarjala, da ji je potrebna kavcija, s katero naj bi ji bil olajšan prenos imovine na samostan ter zaradi težav pri uvozu valut in ker so jih delale francoske oblasti razne zapreke, je dobila markiza od samostana 11 menic po 300.000 dinarjev. Po krajšem času se je markiza naveličala tudi samostanskega življenja in se preselila v Italijo ter je v Trstu in Vidmu zaključila s temi menicami nekaj poslov. Radeški samostan je francosko markizo tožil. Zadeva je prišla pred tržaško sudišće, ki je razveljavilo menice in priznalo krivdo markize de Rola.

ULICA CORONEO POSTALA VIA NIZZA

Trst, julija 1940. — Po vseh italijanskih mestih so spremenili imena ulic, ki so dosedaj nosila razna francoska imena, in jih nadomestili z italijanskimi irendističnimi imeni. Pri tem so spremenili tudi neka stara imena ulic, ki, kakor pravijo, nimajo danes nikakega pomena več. Tako so med drugim spremenili v Trstu tudi ime ulice Coroneo, ki je bila znana predvsem zaradi sodnih zaporov. Kakor ugotavlja »Piccolo« po italijanskem zgodovinarju Generiniju, je ta ulica dobila svoje ime po znanem ljubljanskem škofu Tomažu Hrenu, ki se je v prvih letih sedemnajstega stoletja mudil v Trstu škof si je kupil vilo v današnji Kolonji. Omenjeni zgodovinar imenuje škofa Krones ali Chrones in po njegovem latinskem imenu »Coroneus« je bila imenovana ulica ob kateri je stala njegova vila in današnji sodni zapor.

SMRTNA NESREČA

Trst, julija 1940. — 17-letni mehanik Karel Mezinec iz Trsta se je smrtno onesrečil v tržaški ladjedelnic, ko je bil zaposlen pri žerjavu. Pri premikanju žerjava se je Mezinec približal žicam po katerih teče električni tok visoke napetosti in s hrbtom zadel ob nje, ter v nezavednosti omahnil z žerjava. Prepejali so ga v bolnišnico, kjer je kamlu nato umrl.

NOVI TRŽAŠKI DOKTORJI

Na tržaški visoki trgovski šoli so doktorirali med ostalimi tudi sledeči: Akrap Mladen iz Splita, Adam Rudolf iz Trsta, Bandelj Danica iz Dornberga, Baša Marcel iz Trsta, Baša Vladimir iz Čerčič pri Gorici, Brenčič Rajmund iz Idrije, Dolžan Peter iz Trsta, Jereb Franc iz Krapna, Kerimli Jurij iz Trsta, Sancin Anton iz Trsta, Škabar Artur iz Trsta, Seberič Ivan iz Reke in Terzič Josip iz Splita.

HIŠA V PLAMENIH

Zaradi kemijskega procesa v senu je v Čedadu prišlo do požara na gospodarskem poslopiju in hiši v ki sta last plemenitašev Albini, katerih posestvo obdeluje kolon Ivan Orsetič. Požar je napravil za 30.000 lir škode, od katere trpi kolon 10.000 ker mu je zgorelo orodje, oprava itd.

KAPLAN MAZORA ODHAJA

Idrija, julija 1940. — (***) Ni bila navada pri nas, da bi se duhovniki tako hitro menjavali kot dosedaj. Ponavadi je v prejšnjih časih ostal vsak po dolga leta in se skoraj udomačil med nami. Zadnja leta sem se pa spremembe hitro vrše in od mladih duhovnikov je malokateri odstal dalje od 1 leta.

Zdi se nam, da tak način premetitve ni kaj primeren, ker duhovniku ne nudi prilike dobrih spoznatih ljudi, ki so mu poverjeni v dušno pastirstvo. Posebno pa nastane težak položaj tam, kjer je cerkveni pevski zbor odvisen od duhovnika, ki mora radi pomanjkanja sposobnih moči sam voditi tudi cerkveno petje. Pri takem zboru je pod navedenimi okoliščinami skoraj izključen vsak napredek, ker se onemogoča prava organizacija in poduk.

Po komaj enoletnem službovanju je nenadoma premeščen tudi sedanji kaplan in vodja cerkvenega zbora Mazora Ludvik, ki si je s svojim res duhovniškim življenjem in delovanjem stekel v Idriji mnogo prijateljev. V nedeljo se je s prižnice poslovil od svojih vernikov z lepim govorom. Idričanje se ga bodo radi in s hvaležnostjo spominjali.

CIJENE SIJENA

Pazin — Cijene sijenu su znatno porasle. Danas se cijeni sijeno za konje po 30 lira kvintal, a za volove 32 lire. Prešano u balama stoji isto sijeno 36 odnosno 39 lira kvintal.

CIJENE MESU

Pula — Prošli tjedan stigla je u Trst i Pula oveća partija rumunjskih volova, pa se je meso sjeklo po cijeni od 7.70 do 16.80 lira po kilogramu već prema tome kakav je dio bio. Ljudi su se tih dana obilato opskrbili mesom iako su cijene, kako se vidi, bile relativno dosta visoke.

Besarabija in njeno prebivalstvo

Slovanski značaj pripojenega ozemlja — Moldavci, nov slovanski narod
Ustanovitev sovjetske moldavske republike

Ko je dne 27. preteklega meseca Rusija predala Romuniji ultimatum za vrnitev Besarabije in Bukovine, se je pri tem Sovjetska Rusija nanašala na narodnostni princip ter tudi na zgodovinski princip. Vsakemu je padlo v oči, ko je ruska uradna agencija Tass označila, da tvori večino v odstopljenem ozemlju Ukrajinci in Moldavci. Kakšen narod so ti Moldavci? O tem vprašanju je prinesel dne 7. t. m. »Hrvatski list« iz Osijeka zanimiv članek, ki pojasnjuje narodnostne momente v Besarabiji in Bukovini ter razlaga, kako je prišlo do nastanka današnjih Romunov in romunske države, ter razglablja vprašanje novega naroda Moldavcev. Zaradi zanimivosti prinašamo iz omenjenega lista članek dosledno.

Poreklo Romunov je že od nekdanjega sporno ter niti sami romunski zgodovinarji si ne morejo v tem biti edini. Po romunskih podatkih obsega celokupno romunsko prebivalstvo okoli 13.200.000 duš, med katere prištevajo tako imenovane Vlahe (Karavlahi med Karpati in Donavo, in Kucovlahi v Makedoniji) potem Istroromune (romanski element v Istri), Dakoromune, Moldavce, Dobrudžance itd. Po mnenju večine romunskih zgodovinarjev je romunski narod nastal tako, da je bilo romanizirano prebivalstvo Dakije (rimске pokrajine ki je obsegala današnje romunsko področje vzhodno od Karpatov in južno od Erdeljskih planin do Donave), ki so se baje obdržali v kasnejših stoletjih v morju drugih narodov kot Gepidov, Avarov, Bolgarov, Madžarov, Pečengov in Kumanov posebno v erdeljskih planinah. Drugi vidijo v današnjih Romunih mešanico vseh omenjenih narodov, prištevši k tem še Srbe, Grke in Makedonce na Balkanu. Nomadsko ljudstvo, ki je nastalo s stopljenjem Grkov, Slovanov in romaniziranih Grkov ter Makedoncev na Balkanu, ki je dobilo ime Vlahi, se je v 11. stoletje preselilo preko Donave na ozemlje, ki je dobilo po njih ime — Vlaška (Karavlaška, — za razliko od ozemlja Kucovlahov, ki so še ostali v Makedoniji in Grčiji) ter so se pozneje razširili po Erdelju, Banatu in istočni Srbiji (okoli Negotina), a nekaj po Moldaviji (ozemlje med Karpati in reko Prut) in Dobrudži. Ta narod, ki je do najnovejšega časa — do 19. stoletja — tvoril etnično skupino za sebe, si je prisvajal vodstvo med ostalimi narodi, posebno pa nad Moldavci, ki so jim od vseh ostalih narodov bili najbližji, ne toliko po krvi, kolikor po jeziku in sicer — kar je zelo paradoksalno — po slovanskem jeziku! Treba je namreč vedeti, da sta oba naroda, vlaški in moldavski, še do zedinjenja njihovih teritorijev imela staroslavnsko liturgijo, a jezik jima je bil do 50 odstotkov pomešan s slovanskimi besedami, a pri Moldavcih je bil jezik sestavljen celo do 70—80 odstotkov slovanskih besed (ostale besede so bile romanskega, grškega, turškega in tatarskega izvora). V kulturnem pogledu so se Vlahi severno od Donave rešili izpod grškega in tudi turškega vpliva, podlegli pa so posebno v novejšem času slovanskemu, germanskemu in madžarskemu vplivu. Današnji tip Vlahi je očitna mešanica romanskega, slovanskega, grškega in turško-tatarskega vpliva.

Po raznih peripetijah od dnevoev rimskega gospodarstva do odhoda Kumanov in Pečengov ter Tatarov je Erdelj prišel definitivno pod Ogrsko, v ostalem področju te narodnostne mešanice. Sta bili končno ustanovljeni dve kneževini Vlaška in Moldavska, deloma pod tatarskim, deloma pod ogrskim poglavarstvom, a v početku 15. odnosno 16. stoletja pod turškim poglavarstvom.

Od dneva svojega osnutka sta živeli obe kneževini svoje posebno življenje. Kneževina Vlaška je bila stvorena v prvi polovici 14. stoletja na tlu nekdanjega kraljestva Kumanov. Besarab, kumanskega porekla, je osnoval vlaško dinastijo, ki je vlada v intervalu do 1659. Politično je ta kneževina nihala med ogrskim in turškim vplivom. Najvažnejši vladar iz dinastije Besarab je bil Mihajlo Hrabri. V 17. stoletju je začel prevladovati turški vpliv, ki je v 18. stoletju dosegel vrhunec. Turki so pričeli kneževinsko dostojanstvo Vlaške prodajati in so se na ta način domogle vlaške kneževine bogate grške fanariotske družine iz Carigrada (fanar: sedež grškega ekumenskega patriarha). Fanarioti so prinesli v Vlaško to kar pospešuje gospodarski in kulturni razpad: korupcijo in politično nemoralno. Od teh rodbin — Ypsilanti, Kantakuzen i. t. d. — so izmamili razne privilegije tudi Rusi, tako da je v teku 19. stoletja ruski vpliv istisnil turškega.

Pod mnogo srečnejšimi okolnostmi se je razvijala kneževina Moldavska. To kneževino je osnoval 1360. voj-

voda Bogdan iz Marmaroša. Takrat je v tej deželi bogati z vsemi lepotami in prirodnimi bogastvi prevladoval kumanski, slovanski in turški element. Slovan (Moldavci) so zavzemali največji del ozemlja, Kumani so se držali Karpatov, a Tatarji nižine ob desni obali Donave in črnomoškega primorja. Moldavci, kot glavni element so dali narodu tudi jezik, ki je bil slovanski (ukrajinski). Tri dežele so tvorile veliko in močno kneževino Moldavsko: Bukovina, prava Moldavska (ozemlje med Karpati in reko Prut) in cela Besarabija. Peter I. je osnoval dinastijo Muša, ki je vladala do l. 1597. Knez Aleksander I. Dobri je uredil finance, upravo in pravosodje, izvojeval je nezavisnost od Poljakov in Madžarov, potolkel Turke in osvojil Kilijo in Akerman nasproti Odese. Njegov sin Bogdan II. je priznal turško gospodstvo ter plačeval letni davek. Zaradi tega so Turki pustili Moldavski popolno avtonomijo. Tudi v Moldavski so Turki uvedli sistem prodavnja kneževskega naslova, ki so ga kupile družine Ypsilanti, Maurokordati itd. Med tem je eden izmed fanariotov dvignil ustajo proti Turkom, nakar se je Turška ponovno vrnila k volitvam kneza med domačimi bojniki. Pod rusko okupacijo (1828—1834) so dobili domači bojniki popolno premoč. Revolucijo leta 1848. je zadušila ruska vojska, a druga ruska okupacija je dovela do krimske vojne. Izra ruske okupacije je sledila avstrijska, dokler niso bojniki na pobudo Avstrije izbrali za kneza Ivana L. Sturczo, katerega je izbrala tudi Vlaška, s čimer je bilo izvršeno zedinjenje kneževin. L. 1861. je bilo izvršeno državno-pravno zedinitev pod skupnim imenom Romunije (Romania).

Še l. 1777 je morala Moldavska odstopiti Bukovino Avstriji, a l. 1812. Besarabijo Rusiji. Izra turško-ruske vojne l. 1877—1878. je dobila Romunija v zameno za Besarabijo, ozemlje izpod donavskega ustja Dobrudže, s čimer je to ozemlje prvič v zgodovini prišlo v politično skupnost z Vlaško in Moldavsko. Romunska Dobrudža je bila dvakrat razširjena na račun bolgarske Dobrudže (l. 1913. in 1919.). Z mirom v Parizu l. 1919. sta bili Romuniji zopet dodeljeni Besarabija in Bukovina, ki sta bili nekoč sestavna dela kneževine Moldavske in ves Erdelj ter velik del Banata, katera sta dolga stoletja pripadala ogrski kroni sv. Štefana.

Sedaj pa je bila Besarabija vrnjena Rusiji in prav tako je morala Romunija odstopiti tudi severno Bukovino, v kateri tvorijo Ukrajinci večino.

Razen Ukrajincev (katerih je 38 odstotkov) smatrajo Rusi za slovanski živelj tudi one Moldavce (tudi kakih 38 odstotkov), katere Romuni že od nekdanjega smatrajo za del svoje romunske etnične skupine. Da je to resnica, dokazuje dejstvo, da so sovjeti ob meji Besarabije že l. 1926. ustanovili avtonomno moldavsko republiko v okviru ukrajinske sovjetske republike. Ta moldavska republika obsega 7.835 kv. km, in šteje čez 600.000 prebivalcev. Glavno mesto je Balta (od l. 1928.). Razumljivo je, da Romunija ni nikoli hotela priznati te avtonomne moldavske republike v okviru sovjetskega saveza, ki je bila osnovana kot privlačna sila za Ukrajince in Moldavce v Besarabiji.

Sedaj nam preostane samo to, da utrdimo točnost ruske teze o poreklu etničnem sestavu in nacionalni zavesti tega naroda, ki prebiva v Besarabiji.

Številna slovanska imena gor, rek in mest so še danes dokaz nekdanje jako-

sti slovanskega življa v Moldavski, a da o Besarabiji niti ne govorimo. Danes niti ne negirajo, da je večina življa v Moldaviji slovanskega porekla, a da so romunskega porekla prebivalci ozemlja ob vlaški meji, katerim je poreklo še nejasno. Moldavci tatarskega porekla se naslanjajo na primorje, medtem ko so Zidje raztreseni po vsej deželi (okoli 250.000 do 300.000 duš). Rekli smo že, da so imeli Moldavci (v Moldavski, Bukovini in Besarabiji) staroslavnsko bogoslužje. Jezik je bil v ogromni večini sestavljen od slovanskih besed, a za pisavo so vzeli rusko cirilico. Kakšna je bila njihova nacionalna zavest? To je danes težko ustanoviti. Toliko vedo, da so se sami strogo ločili — ne samo politično, temveč tudi kulturno — od svojih sosedov Vlahov. Oni so se sami nazivali Moldavci in pod tem imenom so razumeli ne samo politični, temveč tudi etnični pojem — medtem ko so jih Rusi in Ukrajinci smatrali za del tistega naroda, ki se je takrat imenoval »Haliči« (Galičani) torej so jih smatrali za del velikega ukrajinskega naroda, a Besarabijo in Moldavsko za del in nadaljevanje tiste geografske enice, ki nam je poznana kot Ukrajina. Najnovejši dogodki, ki jih je sprožila Sovjetska Rusija, nam potrjujejo, da ta tendenca ni zamrla, temveč nasprotno da se razširja in učvrščuje danes na račun romunskega političnega in etničnega življenja.

Po vsemu temu se moremo zamisliti, kako je svoječasno prišlo do unifikacije Vlaške in Moldavske v političnem in etničnem pravcu, kako je od dveh narodnih teritorijev in dveh narodnih edinic nastala ena politična in etnično-kulturna skupina. Vse to spominja — po pisanju ruskih etnologov — na istovrstne napore za ustvaritev edinstvenega češkoslovaškega naroda in enotnega jugoslovanskega naroda. Kdo je imel toliko interes za ustvaritev romanskega naroda v dolnjem Podonavju? V prvi vrsti so igrali veliko vlogo imperialistični momenti tedanje carske Rusije, ki so posebno oživila za časa carice Katarine v katere dobo spada tudi začetek propadanja otomanskega cesarstva, začetek epohe »bolnika na Bosporju«. Pravoslavna Rusija je uprla svoj pogled na Carigrad in je bila v tem podprta od bogatih carigradskih fanariotov, ki so v Vlaški in Moldavski izvrševali posebno misijo pravoslavja. Rusija je imela na svoji strani že prebivalstvo Besarabije, Moldavije in Bolgarije ter je bilo treba tedaj pridobiti še prebivalstvo Vlaške, ki do takrat — zaradi vpliva zapada — ni pokazovalo preveč smisla za ruske zamisli.

Fanariotski knezi v Moldaviji in Vlaški so z izkoriščevanjem pravoslavja Vlahov in Moldavcev znali na več način nihat med grškim in ruskim pravoslavjem ter oba naroda približali v tem pravcu. Vzporedno s tem se je pristopilo k delu za politično in kulturno unifikacijo. Zaradi svojih imperialističnih poželenj je caristična Rusija žrtvovala slovansko Moldavcev ter tako pristala na formiranje edinstvenega romunskega naroda kot zadnjega še živečega ostanka vzhodno-rimskega cesarstva, ki naj bi nekoč vstalo v senci ruskega carskega orla... Turčija je prekasno opazila to delovanje fanariotov. Ko je dopustila, da obe kneževini volijo zopet svoje »gospodarje« iz vrst domačih bojarov, je že bila propaganda za romunizacijo Moldavije v polnem teku. Kljub temu pa je bila Rusija toliko previdna, da je ločila Besarabijo in jo pridellila sebi ter je tako vsaj svoje Ukrajince obvarovala te romanizacije.

Kako se bodo razvijale stvari v novo zavzeti Besarabiji, temu ni tako težko priti do dna z obzirom na zgoraj navedeno. Mnogo bolj bi bilo vedeti kolikšno atraktivno silo bo imela na prestole Moldavce v nekdanji moldavski kneževini moldavsko-ukrajinska Besarabija.

Dne 10. t. m. je službena sovjetska agencija objavila vest, da se je s priključitvijo Besarabije Sovjetski Rusiji znatno povečalo moldavsko prebivalstvo, ki sedaj šteje 2.000.000 duš. Zaradi tega je svet komisarjev sovjetske moldavske republike v sporazumu s svetom komisarjev ukrajinske republike predal osrednjemu odboru in svetu komisarjev predlog, da se osnuje samostalna moldavska republika. Svet komisarjev in osrednji odbor sta bila soglasna s tem predlogom ter ga predložila vrhovnemu svetu Sovjetske Rusije.

„Ital-Jug“

U Milanu izlazi več sedamnaestu godinu jugoslovansko-talijanski časopis za privredu i trgovinu »Ital-Jug«, kojemu je svrha promicanje gospodarskih odnosa izmedju Jugoslavije i Italije. Osnivač časopisa je, kako čitamo na naslovnoj stranici, dr. Antonije Filipić, a urednik je Aldo Lusignoli. Jedan dio sadržaja izlazi na hrvatskom, a drugi dio na talijanskom jeziku. Uredništvo i uprava je u Milanu, a u Beogradu ima časopis svoj ured.

Casopis je, kako je istaknuto ispod njegova naziva, namijenjen trgovacima i privrednom svijetu u obim državama, pa se na njega ne bismo osvrtili, da nismo u posljednjem broju (broj 6 za juni) našli materijal.

Na prvom mjestu mislimo na uvodni članak, iz pera Alda Lusignolia urednika časopisa, pod naslovom »Rat Italije«. U članku se najavljuje rat Italije označuje kao rat za talijansku nezavisnost, koji slijedi iza niza ratova iz 1848—59—60—66—70 i konačno svjetske rata 1915—18. Italija je u tim ratovima postigla svoje pravo na život, ali za nju nema prave nezavisnosti, ako put u oceane nije otvoren. Zbog toga, veli Lusignoli, rat započeo 11 juna ima karakter rata za talijansku nezavisnost. »Nije, a niti hoće da bude, — nastavlja pisac — osvajalački rat ili rat za hegemonijom: Talijani, koji su se borili i koji se bore da afirmiraju i da razviju svoju nacionalnost, prvi su koji znaju, koliko treba imati poštovanja za narode, koji ne navaljuju na druge narode.«

U tom smislu tumači Lusignoli i onaj pasus, što ga je Duce u svom govoru održanom dan prije talijanskoga ulaska u rat, namijenio susjednim neutralnim državama: Švicarskoj, Jugoslaviji, Grčkoj, Turskoj i Egiptu.

Karakteristično je i zaključno poglavlje članka:

»Odnosi izmedju Jugoslavije i Italije, određeni ugovorima, koji su na snazi već tri godine dali su najbolje uzajamne rezultate, od danas će se još više okoristiti s vezama, koje nameće geografija. Italija, kada pobjedonosno završi ovaj rat oslobodjenja, znat će cijeniti prijateljsko držanje susjedne zemlje.«

Lusignoliev članak tiskan je hrvatskim jezikom, što znači, da ga je pisac namijenio čitateljima časopisa u Jugoslaviji, radi čega je i razumljiv ovaj njegov optimistički zaključak, u ostalom posve ispravan i jedino logičan, ako se iskreno usvaja princip prijateljstva, na kojem se u političkom pogledu ni formalno a ni stvarno nije ništa promijenilo.

Medju hrvatski tiskanima člancima nalazimo i kraći prikaz o gradnji nove željezničke pruge Trst—Rijeka, o čemu je i u našem listu već bilo govora.

Nova pruga, za koju su izvršene sve predradnje pa treba samo početi radovima, išla bi iz Trsta preko Hrpele-Kozina na Šapjane, odatle na Rijeku. Njena bi duljina iznosila 72 kilometra, te bi bila gotovo dva puta kraća od dosadanje pruge Trst—Sv. Petar na Krasu—Rijeka, koja iznosi 129 kilometara. Gradnjom nove pruge znatno bi se — konstatira »Ital-Jug« — skratilo put iz Trsta u Jugoistočnu Evropu, jer bi i put Trst—Zagreb bio znatno kraći i dosadanjega puta preko Postojne i Ljubljane.

U članku se nadalje navodi, da talijanska vlada živo radi na tome, da učini Trst najvažnijom izvoznom lukom talijanske robe za jugoistočnu Evropu, kao što je već sada slučaj za jedan dio izvoza inozemnoga zaledja. Isto tako radi se, kako dalje čitamo, i na podizanju riječke luke i na njenom osiguranju za budućnost, kao uvozne luke za sirovine potrebne madžarskoj industriji. U tu je svrhu osnovano društvo »Societa italiana d' Armamento«. Društvo je osnovano od jedne skupine venecijanskih interesenata pod vodstvom senatora Cini i društva »Fiat«, koji grade šest motornih brodova svaki od 10.000 tona s brzinom od 16 milja. Ti brodovi, kaže se na koncu članka, treba da vrše iz Rijeke prekomorski promet te su u prvom redu određeni da stvore nove mogućnosti za uvoz i izvoz iz Madžarske i Jugoslavije.

VIJESTI IZ DOMOVINE

O š e neporavnani vojni odškodnini

Dobili smo sledeće pismo, katero pribučujemo radi važnosti in nužnosti vojno odškodninske zadeve:

Te dni sem čital v časopisu, da je italijanski ministerski svet v Rimu sprejel uredbo, po kateri bo Italija takoj povrnila vsem svojim državljanom škodo, prizadejano jim vsled sedanje vojne.

Lahko si mislite kak utis je napravila ta vest na mene in sotrpine, ko v naši državi nimamo še do danes niti zakona ali uredbe za poravnavo vojne škode, nastale našim državljanom v zadnji svetovni vojni vsled bojev ob avstrijsko-italijanskem bojišču, na katero odškodnino mi prizadeti zelo težko, čim dalje, tem težje čakamo; saj zategovanje plačila odškodnine povečuje škodo in obtežuje položaj oškodovanca. Jaz sem bil pred vojno imovit hišni posestnik in trgovec na Primorskem, izgubil pa sem vsled vojnih operacij vse svoje premoženje. Italijanske oblasti, ki so že davno izplačale vojno odškodnino svojim državljanom za vojno škodo zadnje svetovne vojne, so mi odklonile vsako odškodnino, ker sem bil in sem jugoslovanski državljan, pristojen že od rojstva v občini, ki se nahaja v Jugoslaviji. Tako sem ostal na cesti s svojo družino. Ker sem se postaral sem dela nezmožen, brez zaslužka.

Enako se godi velikemu delu oškodovancev, ki niso dobili odškodnine za vojno škodo, kolikor jih že ni pomrlo! Nekateri izmed njih so pravi reveži.

Te žalostne razmere, v katerih živijo

vojni oškodovanci, zaslužijo da se nanje opozori našo javnost. Baval se je ž njimi »Hrvatski dnevnik« v št. od 27. 1. 1940., kjer sem bral da »imade opravdane nade da će likvidacija te štete biti izvršena tečajem 1940. godine.« Dalje je pisal ta list še sledeće besede: »Koliko je žalosno, da su oštećenici, Hrvati i Slovenci morali 23 godine čekati na svoja prava, toliko nas opet raduje, da su naši ministri unatoč ogromnom posla i teških ekonomskih prilika našli razumijevanja i vremena, da pokrenu akciju kako bi se uklonila velika nepravda. Značajno je to tim više, što naši ministri ulaze u rješavanje jednog pitanja, koje se tiče u prvom redu Slovenaca, dok su Slovenci imali u predjašnjim vladama i jednog ministra predsjednika i velik broj mjerodavnih ministara, pa ipak u toj stvari, koja se tiče prvenstveno njihovih ljudi, nisu vodili dovoljne brige.«

Ko smo čitali ta članek »Hrvatskega dnevnika«, smo pričakovali, da bo ministrski svet v kratkem sklenil in izdal uredbo za likvidacijo in plačilo vojne škode. To se pa dosedaj še ni zgodilo, četudi je preteklo že 6 mesecev od omenjenega obvestila v »Hrvatskemu dnevniku«. Skrajni čas je, da ministrski svet v kratkem odobri in izda to uredbo in da s tem stori naša država napram vojnim oškodovancem to, kar so že davno storile druge države napram svojim državljanom.

Z odličnim spoštovanjem

A. G.

NOVE KNJIGE

NOVI ROMAN VIKTORA CARA EMINA

Viktor Car Emin, koji je već prešao sedamdesetu godinu života, još je uvijek najplodniji istarski, a mogli bi reći uopće hrvatski pisac. Evo tu nedavno izdao je u svojoj nakladi vanredno snažan i omašan historijski roman »Presječeni puti«, o kom je bilo govora i u našem listu.

Sada je Jadranska Straža u Splitu izdala novi jedan njegov roman »Vitez mora«. Viktor Car Emin je pisac mora i Primorja, pa je tako i ovaj njegov najnoviji roman uzet iz pomorskoga života. U romanu »Vitez mora« obradio je Car tipičnog našeg pomorca, kojega sudbina tjera kroz mora i kontinente da dodje do svog dama u kome bi trebalo da nadje onaj pravi mir, no umjesto toga nalazi provaliju. Napeta radnja, isklesani tipovi psihološki snažno obradjeni nižu se pred očima čitatelja i prikazuju nam našega čovjeka kao pravog viteza mora...

Djelo je ilustrirano krasnim Maurovičevim crtežima, u dvije boje, ukusno je opremljeno, štampano na finom papiru i stoji 20.— dinara, a naručuje se u svim boljim knjižarama u zemlji ili izravno kod Jadranske Straže u Splitu. Mi ćemo se na djelo još pobliže osvrnuti.

Ernest Radetić:

KAD JE ZORA PUCALA...

Nastavak

— To bi ti, sinko, bila jena, a druga bi bila ta: Potle sebe imaj najveć ljubavi za svoje i za svoj rod. Vidiš: imaš mater, udovicu, koja te čuva i gleda kako zlato u hartu. Koliko će si i koliko bokuni ona od uski otkinuti, da ih tebi dađe, da bude tebi dobro... Težaka ne će uzeti, sama će kopati i križa si lomiti nad motikon, samo za to da za te ništa dršpara.

— Ma dajte, Barba Jure, nemojte tako govoriti djetetu. Neka gre veselo u školu. Za nj će se vajak ništa najti. Mladi smo, fala milom Bogu, i zdravi, imamo lip bokunić zemlje, imamo brajde, hižicu i svega pomalo. Ne će biti sve tako crno, kako mu vi pripovijadate, ne! branila se Zvana.

— Nego, nego — dometne Ive — ni Zvana tako jako siromaha, kako će to vi povijadate. Pokojni Miho je ustavija lipu kmeštinicu. Je, Bog mu dušu pomiluj!

— Ne, ne, ne, Zvana! Ja mu danas moram sve reći ča mi je na duši. I on valja da si to zapameti za cija svoj život. I će, ašto to je dan, ča ga neće nikada u svoj život zabiti. Dan, kada je prvi bot poša u velike škole...

— To van verujen, Barba Jure. On je jur cilo jutro kako na iglah.

— Zvana moja ja nočas nis ni spa zaradi utega tvoga božjega djeteta...

— Ma hote, hote, Barba Jure a zašto ne bite bija spa? Čudila se Zvana hoteći sve izvrnuti na šalu. To dubokoumno raspređanje županovo počelo u je nominalo plašiti.

Ta zar je zaista to tako velika stvar, da je prouzročila glavobolju čak i samom županu. Ona je i sama osjećala da se odvažila na velik i sudbomosan korak koji bi je mogao upropastiti. Nek djetete

ne uči, neka propadne nakon što joj je izjelo pola kmeštine što će s njim? Za red više ne će biti, sudit će se motake, a gospodin opet ne će moć, postati U krajnjem kutiću duše imala je ipak i zato neku pritaženu rezervu. U tom će slučaju možda postati negdje pisar, dok ne odsluži vojsku, a onda može u žandare ili finance, foliko da se više ne mora vraćati motici. Sve je to ona temeljito promislila, sa svim je mogućnostima za besnenih noći računala...

A Barba Jure je nastavljao neumoljivo dalje.

— Nis moga spat, Zvana moja, pak Bog! Tvoj mali školante ni mi ni dite ni rod, ma kad mi je prid par dan moja Luca povidala da ga ti, sama udovica šalješ u svit, na velike škole, ništo me je stislo ko srca. Prvi iz uve naše zapuštene Dolištine, prvi iz uvih naših tužnih kraji, ča jo sživu-u mraku, kojih još ni ni počela pucati zora, kako ono ljudi u zadnje vrime vajak govore... I reka san: poj ču ga viditi i pozdraviti to bejato dite... I stija san pasati večeras poli tvoju hižu, kad buden torniva iz Tinjana, ašto san mislija, da mali gre kako sutra ča.

— Po majkicu, ča će reći mali, kada čuje, da perfin župan ni moga zaradi njega nočas spat na miru. To mu dižete uha, Jure! Moga bi još zaradi tega pojti po vragu, kimao je glavom Barba Jure.

— To nj sramota, Ive! To je velika stvar! Naše kmeško dite, čovik naše krvi, da more postati gospodin. Vokato, sudac, profesor, kapitan, pop, a more biti i biškup.

— A ne bin forši i papa? nasmije se Jakov, kome je sve to bilo pomalo smiješno. I ovi magarci, koji su tako lijeno vukli skriptuvati vozic i Jovakin, koji je neprestano pljućkao i majka, umotana u plaštenku, i ova dva starca, koji su klimajući i griskajući svoje lulice tako važno raspravljali o njegovom odlasku u Pazin, kao da je to ne znam kako važan

svjetski problem. A on bi najradije bio veselo zafučkao ili zapjevao u tom divnom jutru...

— Niš se ne more znati, ma ja ne gren tako daleko. Za me je dosta samo kad pomislin, da bismo za par lit mogli imati u Poreču na sudu svoga čovika, dite naše krvi.

— I da ne ćemo morati pokorno skidati klabuk prid unon gospodon: šjor judice kva, šjor vokato la! dometne Ive.

MANJŠINSKI PREGLED

Organ nemške manjšine

DEMANTIRA MADŽARSKJE VESTI O PREGANJANJU MANJŠIN V ROMUNIJU

Uradno glasilo nemške stranke v Romuniji »Bukurester Tagblatt« je prineslo te dni zanimiv članek, ki brani postopanje romunske vlade napram narodnim manjšinam. List piše:

»Tisk v Budimpešti, ki že nekaj časa vodi oštro kampanijo v zvezi s situacijo v Romuniji, se bavi zelo rad posebno s stanjem narodnih manjšin v Transilvaniji. Listi neprestano trde, da je madžarska manjšina izložena stalnim pretinjam in opasnostim s strani romunske države, ne da bi pri tem prinesla na dan tudi dejstva. Razumljivo je, da so te vesti v madžarskem tisku o tako imenovanih šikanah in preganjanjih, katerim je po pisanju madžarskih listov, izloženo tudi nemško prebivalstvo v Romuniji, popolnoma izmišljene.

Lahko je uvideti, da ta kampanija služi cenenim intrigam in stvaranju razdora med Nemčijo in Romunijo, v času ko se ta približuje nemškemu Reichu. Toda je intrige so naivne in Nemčija se lahko more uveriti o stališču romunskih oblasti do narodnih manjšin v Romuniji.

VPRAŠANJE ALZACIJE IN LORENE

Kakor smo v našem listu že omenili, so se v zadnjem času pokazali znaki, po katerih se da sklepati, da bo Nemčija v kratkem rešila alzaško-lorenske vprašanje na ta način, da bo to ozemlje pripojila rajhu. Z uradne strani ni o tem vprašanju bilo nišesar slišati, vendar pa so nekateri nemški listi že načeli to vprašanje. Dobro informirani Hamburger Fremdenblatt piše odkrito, da bosta Alzacija in Lorena v bodočem mirovnem dogovoru spet priključeni Nemčiji.

IZSELITEV NEMCEV IZ BESARABIJE IN SEVERNE BUKOVINE

Nemška manjšina v Besarabiji in severni Bukovini se bo preselila v Nemčijo še v teku tega meseca. Prva grupa nemških izseljencev je že ukrcana na ladjo in se bo po Donavi vrnila v Nemčijo.

OSEBNE VESTI

POROKA

V nedeljo, 16. junija se je v Trstu poročil znani kulturni delavec in pisatelj dr. Stanko Vuk z gospodično Danico Tomažičevo iz ugledne tržaške rodbine. Mlademu paru prav iskreno čestitamo in želimo veliko sreče!

HIMEN

Na praznik Sv. Petra in Pavla sta se poročila v Ljubljani naša rojaka Vladimir Uršič, nameščeneec Narodne tiskarne v Ljubljani, rodom iz Barkovelj pri Trstu in Olga Pahor, uradnica v tovarni »Jugočeška« v Kranju, rodom iz Gorice. Mladoporočencema naše iskreno čestitke.

Na pravni fakulteti ljubljanske univerze je diplomiral naš rojak Alfred Hvala iz Šempasa. Čestitamo!

Naš rojak dr. Karlo Lušicki novi profesor ljubljanske univerze

Kakor smo že v eni izmed zadnjih števil našega lista na kratko sporočili, je bil imenovan za rednega profesorja na ljubljanskem vseučilišču naš rojak Karlo Lušicki, ki je skoraj dvajset let deloval v Zagrebu. Na temelju svojih spisov ga je medicinska fakulteta v Zagrebu dvakrat izvolila za docenta, vendar pa njegova docentura ni bila potrjena.

Novi profesor ljubljanskega vseučilišča je po rodu naš ožji rojak Rod: se je 13. marca 1892 v Gornjih Ležečah pri Divači. Njegov primek kaže da so njegovi predniki bili Poljaki, vendar se je njegov oče že rodil na slovenskih tleh. Ljudsko šolo je obiskoval v Borovnici gimnazijo pa v Ljubljani. Med čno je absolvirval na Dunaju, specializiral pa se je v Berlinu in na Dunaju. Nekaj časa je vodil znani sanatorij Tobačičev. Tudi naslednja leta se je na svojo lastno pest stalno bavil s specializacijo. V Zagrebu pa se je pokazal za izvrstnega zdravnika-specialista. Našemu rojaku želimo še mnogo uspehov na novem položaju!

*

Naš rojak dr. Stanko Žvokelj, iz Budanj prvi Vipavi, dosedanji asistent na živčanom oddelku splošne dr.ž bolnice v Ljubljani, je imenovan za primarija na istem oddelku. Našemu rojaku k napredovanju iskreno čestitamo!

DIPLOMA

Diplomski izpit na srednji glasbeni šoli v Ljubljani (oddelek za klavir) je napravil naš rojak Kuštrin Jože doma iz Podmelca. Vztrajnemu rojaku iskreno čestitamo!

*

NAŠI POKOJNIKI

† VIZINTIN LOJZE

Dne 12. julija je umrl v ljubljanski bolnici po komaj 7 dni trajajoči notranji bolezni naš rojak Lojze Vizintin, rojen 1910 v Opatjem selu pri Gorici. Umrl rojak je bil več let do svoje smrti nameščen kot ključavničar v splošni državni bolnici v Ljubljani. Radi svojega odkritega in vedrega značaja je bil med ostalimi nameščenici zelo priljubljen. ter je njegova prerana in iznenadna smrt vzbudila pri vseh odkrito sočutje. Pokojniku naj bo lahka zemlja, žaložnemu očetu in bratu pa izrekamo naše sožalje! (***)

*

VERONIKA PERKOVIČ-ZENIŠEK

U Pragu je 29. juna o. g. nakon kratke i teške bolezni u 39 godini života preminula gospodja Veronika Perko- vič-Zenišek, rodom iz Stinjana iz poznate nacionalne obitelji Perko- vič. Pokojnica je sestra našeg istaknutog zemljaka Viktora Perko- viča. kome ovim putem izrazujemo naše iskreno saučešće.

*

Dne 10. julija je umrla v Mariboru naša rojakinja Amalija Lenardič v 59 letu starosti. Pokojnici naj sveti večna luč, žalujućim naše iskreno sožalje!

palicama. Raspalili se u nekom svetom zanosu. Samo je Jovakin šutio. Sve mu to nije išlo u glavu. I kad su se starci najvećma oduševili, kad je Zvana siala od sreće i ganuća, oglasile se Jovakin:

— Dragi Barba Jure, niste samo vi nočas mislija na Jakova! Ja san mu kako niki rod, pak san i ja čuda o svemu temu razmišlja. Znete ja ne volin čuda govoriti, pak nis ni zvani niš stija reći. Ma kad ste se vi tako raspriporivali, kad sve to u tako lipon svitlu vidite, dajte da i ja rečen dvi besede. Ja znan da uve moje beside nete koristiti i da nete nenoga ubrnuti nazad. Ma moran hi reći. A recite vi meni, Barba Jure, ča će biti, ako brižna Zvana ne bude mogla zdurati do kraja? Ako kmeštinu poil, a sina ne iškola? Ko joj propade i bude laćan i potriban skupa s njon?

Svi su bili zatečeni. I Barba Jure i župan i Zvana, a i mali Jakov. Jovakin je bio čovjek mućaljiv. Nikad nije mnogo govorio. Čudnovato je sada izgledalo to njegovo zajedljivo rezoniranje. Nakon onog silnog zanosa i lijepe slike, što su je Barba Jure i Barba Jure predočili, riječi su Jovakinove padale kao hladan mlaz na usijane glave.

— Ne će dite propasti. Mi ćemo ga pomoći.

— Vi ćete ga pomoći? A sami ste rekli malo prije, da kada je ki siromah, kada je u potribi da ga nedan ne pogleda. I pravo ste rekli. Ja van govorin: da van za par lit doide Jakov razderan i bos i goja i da vas dojde ča prositi svi bite ga stirali iz hiže. Rekli bite: eko propali študente... Pravo mu budi, ča se ni vadija. Ča ni posluša naše »mudre« beside. A ča vi znate ča su velike škole...

— Po majkicu, kako ti Jovakin, sve čno gledaš! Slušaj Jakove, nemoj si ti niš iz tega delati ča Jovakin govori. Vadi se, budi pametan da nan budeš na diku i čast

(Nastavit će se)